

הפטרת ויצא - מה עושה יעקב בספר הושע?

הרב אלחנן סמט

לכל השיטות מפטירים בספר הושע, ואף על פי כן ההפטרות לא חופפות כלל. הספרדים מפטירים: בפרק י"א פסוק ז' ועד פרק י"ב פסוק י"ב, והאשכנזים מתחילים איפה שהספרדים מסיימים (פרק י"ב פסוק י"ג) ומסיימים בסוף הספר, קטע הכולל בתוכו גם את מה שקוראים בהפטרת שבת שובה [הושע י"א, ז-י"ד, ח]:

<התחלה - ספרדים ותימנים> (ז) וְעַמִּי תְלוּאִים לְמִשׁוֹכְתֵי וְאֵל עַל קְרָאָהּ יַחַד לֹא יְרוּמָם: (ח) אִיךְ אֲתַנְּךְ אֶפְרַיִם אֲמַגְנֶךְ יִשְׂרָאֵל אִיךְ אֲתַנְּךְ כְּאֲדָמָה אֲשִׁימֶךָ כְּצִבְאִים נִהַפֶּךָ עָלַי לְבִי יַחַד נִכְמְרוּ נְחוּמֵי: (ט) לֹא אֶעֱשֶׂה חֶרוֹן אַפִּי לֹא אֲשׁוּב לְשַׁחַת אֶפְרַיִם כִּי אֵל אֲנֹכִי וְלֹא אִישׁ בְּקִרְבֶּךָ קְדוֹשׁ וְלֹא אָבוֹא בְּעִיר: (י) אַחֲרֵי ה' יִלְכוּ כְּאֲרִיָּה יִשְׁאָג כִּי הוּא יִשְׁאָג וַיִּחַרְדּוּ בְּנֵי מִיָּם: (יא) יִחַרְדּוּ כְּצִפּוֹר מִמְצָרִים וְכִיּוֹנָה מֵאֲרָץ אֲשׁוּר וְהוֹשְׁבֵתַיִם עַל בְּתִיָּהֶם נָאֵם ה': ס

(י"ב, א) סִבְבֵנִי בְּכַחַשׁ אֶפְרַיִם וּבְמִרְמָה בֵּית יִשְׂרָאֵל וַיְהוּדָה עַד רֹד עִם אֵל וְעַם קְדוֹשִׁים נֶאֱמָן: (ב) אֶפְרַיִם רֵעָה רֵיחַ וְרֹדֶף קָדִים כָּל הַיּוֹם כְּזָב וְשׂוֹד יִרְבֶּה וּבְרִית עִם אֲשׁוּר יִכְרֹתוּ וְשָׁמֵן לְמִצְרַיִם יוּבָל: (ג) וְרִיב לֵה' עִם יְהוּדָה וּלְפָקֵד עַל יַעֲקֹב כְּדָרְכָיו כְּמַעַלְלָיו יִשִּׁיב לוֹ: (ד) בְּבִטְוֶן עַקֵּב אֶת אַחֲיוּ וּבְאוֹנוֹ שָׁרָה אֶת אֱלֹהִים: (ה) וַיִּשָׂר אֵל מְלֶאֶךְ וַיִּכַּל בְּכָה וַיִּתְחַנֵּן לוֹ בֵּית אֵל יִמְצְאוּנוּ וְשֵׁם יִדְבַר עֲמָנוּ: (ו) וְה' אֱלֹהֵי הַצְּבָאוֹת ה' זָכְרוּ: (ז) וְאַתָּה בְּאַלְהֵיךָ תִּשׁוּב חֶסֶד וּמִשְׁפָּט שָׁמֵר וְקִנְיָה אֵל אֱלֹהֵיךָ תִּמְיֵד: (ח) כְּנֻעַן בְּיָדוֹ מֵאֲזֵנֵי מִרְמָה לְעֵשֶׂק אֶהֱב: (ט) וַיֹּאמֶר אֶפְרַיִם אֲךָ עֲשֵׂרְתִי מִצְּאֵתִי אוֹן לִי כָּל יְגִיעֵי לֹא יִמְצְאוּ לִי עוֹן אֲשֶׁר חֲטָא: (י) וְאֲנֹכִי ה' אֱלֹהֵיךָ מֵאֲרָץ מִצְרַיִם עַד אוֹשִׁיבְךָ בְּאֶהְלִים פִּימִי מוֹעֵד: (יא) וְדַבַּרְתִּי עַל הַנְּבִיאִים וְאֲנֹכִי חֲזוֹן הַרְבִּיתִי וּבִידֵי הַנְּבִיאִים אֲדַמָּה: (יב) אִם גֹּלְעָד אֲוֹן אֲךָ שְׁוֹא הָיוּ בְּגִלְגָּל שְׁוֹרִים זִבְחוֹ גַם מִזְבְּחוֹתָם כְּגִלְגָּל עַל תְּלִמֵי שְׂדֵי: **<סיום - ספרדים>**

<התחלה - אשכנזים> (יג) וַיִּבְרַח יַעֲקֹב שָׂדֵה אֲרָם וַיַּעֲבֹד יִשְׂרָאֵל בְּאִשָּׁה וּבְאִשָּׁה שָׁמֵר: (יד) וּבְנִבְיָא הֶעֱלָה ה' אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וּבְנִבְיָא נִשְׁמֵר: **<סיום - תימנים>** (טו) הַכְּעִים אֶפְרַיִם תַּמְרוּרִים וְדָמְיוֹ עָלָיו יִטּוֹשׁ וְחִרְפָּתוֹ יִשִּׁיב לוֹ אֲדֹנָיו: (י"ג, א) כְּדָבַר אֶפְרַיִם רְתַת נִשְׂא הוּא בְּיִשְׂרָאֵל וַיֹּאשֶׁם בְּבַעַל וַיִּמַּת: (ב) וְעַתָּה יוֹסֵפוֹ לְחֲטָא וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם מִסְכָּה מִכֶּסֶפֶם כְּתַבּוּנָם עֲצָבִים מַעֲשֵׂה חֲרָשִׁים כְּלָה לָהֶם הֵם אֲמָרִים זִכְחֵי אֲדָם עֲגָלִים יִשְׁקוּן: (ג) לָכֵן יִהְיוּ כְּעֵנָן בְּקָר וְכִטְל מִשְׁפִּים הִלְךְ כְּמֵץ יִסְעַר מִגֵּן וְכַעֲשָׂן מֵאֲרָבָה: (ד) וְאֲנֹכִי ה' אֱלֹהֵיךָ מֵאֲרָץ מִצְרַיִם וְאַלֹהִים זֹלָתִי לֹא תִדַע וּמוֹשִׁיעַ אֵין בְּלִתִּי: (ה) אֲנִי יְדַעְתִּיךָ בְּמִדְבָר בְּאֲרָץ תְּלַאבוֹת: (ו) כְּמַרְעִיתָם וַיִּשְׁבְּעוּ שְׁבָעוּ וַיִּרְם לָבָם עַל כֵּן שְׁכַחוּנִי: (ז) וְאַהֲי לָהֶם כְּמוֹ שַׁחַל כְּנֹמֵר עַל דָּרְךָ אֲשׁוּר: (ח) אֶפְגָּשְׁם כְּדָב שְׁפוּל וְאֶקְרַע סְגוֹר לָבָם וְאֶכְלֵם שָׁם כְּלָבִיא חֵית הַשָּׂדֶה תִּבְקַעֵם: (ט) שַׁחַתְךָ יִשְׂרָאֵל כִּי בִי בְּעִזְרוֹךָ: (י) אֶהֱי מִלְכְּךָ אֲפּוּא וַיּוֹשִׁיעֶךָ בְּכָל עָרִיךָ וְשִׁפְטִיךָ אֲשֶׁר אֲמַרְתָּ תִּנְה לִי מֶלֶךְ וְשָׂרִים: (יא) אֲתָן לְךָ מֶלֶךְ בְּאַפִּי וְאֶקַּח בְּעֵבְרִיתִי: ס

(יב) צָרוּר עוֹן אֶפְרַיִם צְפוּנָה חֲטָאתוֹ: (יג) חֲבָלֵי יוֹלְדָה יָבֵאוּ לוֹ הוּא בֵּן לֹא חָכָם כִּי עֵת לֹא יַעֲמֵד בְּמִשְׁפַּר בְּנֵים: (יד) מִיַּד שְׂאוּל אֶפְדָּם מִמְּנוֹת אֲגָאֵלִם אֶהֱי דְבָרִיךָ מְנוֹת אֶהֱי קִטְבְּךָ שְׂאוּל

נחם יסתר מעיני: (טו) כי הוא בן אחים יפריא יבוא קדים רוח ה' ממדבר עלה יבוש מקורו ויחרב מעינו הוא ישסה אוצר כל כלי חמדה: (י"ד, א) תאשם שמרון כי מרתה באלהיה בחרב יפלו עלליהם ירטשו והריותיו יבקעו: פ

(ב) שובה ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעונך: (ג) קחו עמכם דברים ושובו אל ה' אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב וגשלה פרים שפתינו: (ד) אשור לא יושיענו על סוס לא נרכב ולא נאמר עוד אלהינו למעשה דינו אשר בך ירחם יתום: (ה) ארפא משוכתם אהבם נדבה כי שב אפי ממנו: (ו) אהיה כטל לישראל יפרח פשושנה ויך שרשיו פלבנון: (ז) ילכו ינקותיו ויהי כזית הודו וריח לו פלבנון: (ח) ישובו ישיבי בצלו יחיו דגן ויפרחו כגפן זכרו פיין לבנון: ס

(ט) אפרים מה לי עוד לעצבים אני עניתי ואשורנו אני כבדו רענו ממוני פריך נמצא: (י) מי חכם ויבן אלה נבון וידעם כי ישרים דרכי ה' יצדקים ילכו כם ופושעים יכשלו כם: <סיום - אשכנזים>

מנהגי הפטורה והקשר לפרשה

נתבונן בשתי הפטורות ונסה להבין את הקשר בינם לבין הפרשה. בהפטורה הספרדית דמותו של יעקב האיש מוזכרת באמצע הפטורה: "בבטן יעקב את אחיו ובאונו שרה את אלהים" [יב, ד]. גם הפטורה האשכנזית מזכירה מאורעות שקרו ליעקב "ויברח יעקב שדה ארם..." [יב, ג]. נעמיק מעט יותר ונסה לראות אילו מאורעות הקשורים ליעקב בחרה כל אחת מהשיטות. המאורעות המוזכרות בהפטורה הספרדית הן לידת יעקב ועשו ("בבטן יעקב את אחיו"), המאבק עם המלאך ("וישר אל מלאך ויכל בכה ויתחנן לו") הדיבור עם ה' בבית אל ("בית אל ימצאנו וישם ידבר עמנו"). אגב, גם שמו החדש של יעקב - ישראל - רמוז בקטע זה: "וישר אל מלאך".

אם נחפש את המאורעות הללו בספר בראשית, נגלה שלידת יעקב ועשו שייכת לפרשת תולדות ואילו המפגש עם המלאך ויעקב בבית אל שייכים לפרשת וישלח, אולם, אף אחד מהם לא שייך לפרשת השבוע שלנו, פרשת ויצא. מנגד אצל האשכנזים מתוארת בריחתו של יעקב לחרן ("ויברח יעקב שדה ארם") ואכן בפרשתינו מוזכר שרביקה היא זו שאמרה ליעקב לברוח: "ועתה בני שמע בקלי וקום ברח לך אל לבן אחי חרנה" [בראשית כז, מג]. בנוסף, בהפטורה כתוב: "ויעבד ישראל באשה", מקביל לנאמר בפרשתינו: "ויעבד יעקב ברחל" [בראשית כט, כ], וכן: "ובאשה שמר" שמופיע בהפטורה, מקביל ל"אשובה ארעה צאנה אשמר" [בראשית ל, לא].

יוצא לנו איפוא שהקשר של הפטורה האשכנזים לפרשה חזק יותר מהפטורה הספרדית, שאינה קשורה כלל לפרשתינו. נשאלת השאלה, אם יש לנו מנהג תמוה ומנהג מובן, מה מהם הוא המנהג המקורי? במחקר מקובל להגיד שבדרך כלל המנהג התמוה הוא הנכון ומישהו תיקן אותו למשהו אחר, כדי שהדבר יהיה מובן יותר. ואכן, מעיון ברשימות הראשונים - האשכול, האבודרהם והרמב"ם - נגלה שכולם כתבו להפטיר את הפטורה הספרדית. דבר זה נובע מהעובדה שבתקופת ימי הביניים, בהם התחילו לנהוג את מנהגי הפטורות, האשכנזים היו קבוצה קטנה מאוד ולכן יתכן שהם פשוט ממנהג ישראל והזיזו את הפטורה.

אולם עדיין עלינו לתת הסבר לחיספוס הבעייתי במנהג הספרדים, שאין כל קשר בין הפטורה לפרשת השבוע. מעיון ברשימות של הרמב"ם עולה שלשיטתו אכן צריך להוסיף להפטרה שני פסוקים ולסיימה בפרק י"ב פסוק י"ד וכך נוהגים התימנים. אם כן לפי הרמב"ם מפטירים דווקא בהפטרה זו כי היא סוקרת את תולדות יעקב ובין היתר מציינת מאורעות של יעקב הקשורים לפרשתינו. הפטורה

מתחילה במאורעות המופיעים בפרשות 'תולדות' ו'וישלח' ומסיימת בדברים המופיעים בפרשת 'ויצא'. לפי זה הקושיה עומדת בעינה ובאמת לא ברור למה הספרדים קיצרו את ההפטרה והפסידו את הקשר לפרשה.

גם האבודרהם כותב שצריך להאריך את ההפטרה, והוא אפילו מגדיל לעשות ומאריך אותה עד פרק י"ג פסוק ה'. לפי שיטתו הפסוקים הקשורים ליעקב נמצאים במרכז ההפטרה, וכך נוהגים האשכנזים היקים באמסטרדם, כמו בכל יתר ההפטרות בהן הם נוהגים כאבודרהם.

האשכנזים ממשיכים את ההפטרה עד סוף ספר הושע, אולם כיון שהספר מסתיים במילים: "וּפְשָׁעִים יִקְשְׁלוּ בָם", נוהגים להוסיף שני פסוקים נוספים כדי שלא לסיים בדבר רע (יואל ב', כ"ו-כ"ז), על אף שמדובר על דבר רע שיקרה לפושעים. אולם, רוב הקהילות לא חוששות ומוסיפים שני פסוקים אלו רק בשבת שובה.

עד כה ראינו שלמנהג הספרדים, תימנים, איטלקים, חב"ד, רשימות הרמב"ם, אשכול, אבודרהם ועוד, נוהגים להפטיר מ"עמִי תְלוּאִים לְמִשׁוּבְתִי" והם חלוקים היכן בדיוק יש לסיים. נעבור למנהג ארץ ישראל ונראה מה נהגו שם. כפי שצינו בשיעורים הקודמים, מנהג ארץ ישראל השתמר אצל יהודי רומניה ולכן נראה מה היה מנהגם. ההפטרה הארץ-ישראלית אמורה לפתוח באותם מילים בהם פותחת הפרשה. מעיון ברשימות ההפטרות של רומניה עולה נתון מפתיע, שהם נוהגים לקרוא שמונה פסוקים החל מ"וַיִּבְרַח יַעֲקֹב שָׂדֵה אֲרָם". מנתון זה ניתן להסיק שהאשכנזים במאה ה-9 הושפעו יותר ממנהג ארץ ישראל מאשר מהמנהג הבבלי. ניתן לראות דיונים של חכמים אשכנזים שלא ידעו מאיפה הגיעו להם מנהגים אלו, אולם כיום חוקרים יודעים שזהו מנהג ארץ ישראל.

בפרשת וישלח כולם מפטירים את ספר עובדיה, שאורכו 21 פסוקים שזהו בדיוק האורך הנצרך להפטרה. אולם הסיבה המרכזית היא שבמרכז הספר עומד המאבק של יעקב ועשו. גם בהפטרה זו מנהג אשכנז בגולה יוצא דופן ולפיו קוראים את "עמִי תְלוּאִים לְמִשׁוּבְתִי", כמנהג הספרדים בהפטרת 'ויצא', וזאת מהסיבה שהפטרה זו מדברת על מה שמתואר בפרשת 'וישלח'. נציין שהגר"א התנגד למנהג זה. את ההיבדלות של האשכנזים בהפטרות אלו צריך כנראה להסביר, שיתכן והם ראו את ההפטרת "עמִי תְלוּאִים לְמִשׁוּבְתִי" כמתאימה יותר לפרשת 'וישלח', ובמקומה שמו ב'ויצא' את הפטרת "וַיִּבְרַח יַעֲקֹב" שמתאימה יותר.

ביאור ההפטרה

תפקידם של הנביאים הוא להוכיח את בני עמם. אולם אם נתבונן בנבואת הושע שבהפטרותנו, נגלה שהוא סוקר את סיפור חייו של יעקב אבינו. נשאלת השאלה, כיצד הדבר רלוונטי לנבואותיו ולנסיגותיו להוכיח את ישראל. ננסה להעמיק בנבואה ומתוך כך להבין את הקשר בין הדברים.

ראשית נתחיל מביאור המילים הקשות בהפטרה. "אִיךָ אֶתְנֶנְךָ אֶפְרַיִם אֲמַנְנֶךָ יִשְׂרָאֵל" [יא, ח] – את פירוש המילה "אֲמַנְנֶךָ" ניתן ללמוד מפסוק אחר עם מילה דומה: "אֲשֶׁר מִגֵּן צָרִיךָ בְּיָדְךָ" [בראשית יד, כ]. [ויהוֹדָה עַד רֹד עִם אֵל" [יב, א] - רָד פִּירוּשׁוֹ לךְ, כִּמוֹ "וְהָיָה כְּאִשֶׁר תִּרְיֹד וּפְרִקְתָּ עָלָיו מֵעַל צְוֹאֲרֶךָ" [בראשית כז, מ], כשתהיה בארצו תסבול ורק כאשר תלך תהיה חופשי.

מעיון בנבואה זו עולה כי זו נבואת תוכחה לאפרים שמפגינים חוסר נאמנות הן בבין אדם לחבירו וההן בבין אדם למקום. "כִּנְעַן בְּיָדוֹ מֵאֲזַיִ מְרָמָה לַעֲשֵׂק אֶהֱב" [יב, ח] - כנען פירושו סוחר, כמו: "סֹדֵי עֲשֵׂתָה וּתְמֹכָר וְחָגוֹר נִתְּנָה לְכַנְעִי" [משלי לא, כד]. אפרים הוא סוחר שבידו מאוזני מרמה, ואף על פי כן: "וַיֹּאמֶר אֶפְרַיִם אֶךָ עֲשֵׂרְתִי מִצְּאֵתִי אוֹן לִי כָּל יְגִיעִי לֹא יִמְצְאוּ לִי עֹן אֲשֶׁר חָטָא" [יב, ט] - הוא מתמם

וטוען שהתעשר כדין ולא באמצעות עושק. כיון שאפרים משקר, העונש שלו יהיה: "עד אוֹשֵׁבְךָ בְּאֵהָלִים כִּימִי מוֹעֵד" [יב, י] - שה' יחזיר אותו לאוהלים כמו אבותיו, דהיינו עונש גלות.

המילה און היא מילה נדירה במקרא והיא מופיעה אצלנו פעמיים. פירוש המילה און הוא כוח, אולם לעיתים היא מופיעה גם במשמעות של אבל, כפי שקראה רחל לבנימין: "וַיְהִי בְצֵאת נַפְשָׁהּ כִּי מָתָה וַיִּתְקַרָּא שְׁמוֹ בֶן אוֹנִי" [בראשית לה, יח].

הפרשנים הראשונים רואים בהזכרת שמו של יעקב חלק מתוכחת הנביא לישראל. רש"י ורד"ק מסבירים שכוונת הנביא לומר שכל החסדים שעשה הקב"ה עם יעקב, בעצם נועדו לבניו, ולמרות כל החסדים הללו בניו אינם נאמנים לה'. יעקב זכה להיות בכור ולנצח את המלאך כדי שבניו יעבדו את ה', ובמקום להודות לה' אתם מתנהגים בכפיות טובה, ומנסים, כביכול, לרמות את ה'.

מנגד, מציע המלבי"ם פירוש שונה [יב, יג]:

ויברח יעקב וכו' - שיעורו, אפרים הכעיס תמרורים היינו שעל התוכחה שמוכיחים אותו על הדברים הנאמרים למעלה שהוא על הכחש והכפירה מה שעובד את העגלים, ועל המרמה שיש לו מאזני מרמה, על שני אלה משיב תשובה דרך לצנות ולעג להכעיס את המוכיחים בדברי תמרורים, שעל מה שמוכיחים אותו על המרמה, הוא מכעיס ומשיב, הלא ויברח יעקב שדה ארם, הלא מפני רמאות ומרמה ברח יעקב מפני עשו לשדה ארם, כי רמה את עשו בדבר הבכורה והברכה וא"כ הלא גם יעקב עשה מרמה, והלא ויעבוד ישראל באשה ובאשה שמר, שאח"כ בהיותו בבית לבן עבד בעבור אשה שהיא רחל ולבן רמה אותו ונתן לו את לאה ונתקיים המרמה בידו כי אח"כ שמר את הצאן שנית באשה אחרת, והוצרך לשמור בעד שתי נשים, וא"כ כבר היה הרמאות נהוג מימי אבותינו:

המלבי"ם טוען שאפרים הוא זה שמזכיר את שמו של יעקב. כנגד דברי הנביא לבני אפרים שהם רמאים, עונים עשרת השבטים שהם בסך הכל רוצים להידמות ליעקב. יעקב בבטן רימה את אחיו וכך גם את אפרים את עשו. הנביא אינו יכול להאשים אותם בכחש ומרמה, כי הם באו מיעקב שעקב ורימה את אחיו ואת לבן, מנהג אבותיהם בידיהם.

אחרי שמלכות דוד התפצלה בין ירובעם ורחבעם, ירובעם רצה לייצר תחליף לירושלים כדי למנוע מהעם להיזכר בחשיבות של ירושלים ולמנוע איחוד מחדש של המלכות תחת שלטון רחבעם. ירובעם מבצע מספר פעולות לשם כך, ואחת מהן קשורה לנבואה בה אנו עוסקים: "וַיִּבֶן יְרֻבְעֵם אֶת שְׁכֵם בְּהַר אֶפְרַיִם וַיֵּשֶׁב בָּהּ וַיֵּצֵא מִשָּׁם וַיִּבֶן אֶת פְּנוּאֵל" [מלכים א יב, כה]. ירובעם בוחר לבנות שתי ערים בעלות שם שקשור ליעקב. כשחיפש ירובעם תחליף לירושלים הוא הלך בעקבות יעקב, שבנה מזבח בשכם וראה שם את המלאך בפנואל.

לשיטתו של המלבי"ם, הזכרת שמו של יעקב על ידי אפרים נועדה להסיר את האחריות מהם. אפרים אומרים שאין מה להאשים אותם כי הן הרמאות והן העבודה זרה הגיעו מיעקב. אנחנו, ישראל, הבנים של יעקב ואנו ממשיכים את דרכו. מה שראו הפרשנים הראשונים כתוכחה של הנביא, מוסבר לפי המלבי"ם כתשובה לנביא. אלו הסיבות לפיהן מופיע יעקב בהפטרה אותה קוראים הספרדים.

נעיין מהי משמעות הופעתו של יעקב בנבואה האשכנזית. בהפטרה האשכנזית יעקב מופיע אך ורק בפסוק הראשון. גם פסוק זה מוסבר על ידי הראשונים כנבואת תוכחה, על כפיות הטובה, העבודה זרה והרמאות של אפרים.

הנביא מתאר לנו שני חסדים שעשה ה' עם בני ישראל ובתמורה הם השיבו בכפיות טובה. הראשון, שיעקב ברח לשדה ארם עם מקל בלבד ולא היה לו מוהר לתת עבור בנותיו של לבן ולכן הוא נאלץ

לעבוד שנים רבות עבור נשותיו ובתום השנים הללו הוא חזר עם משפחה בסדר גודל של שתי מחנות. השני, שה' העלה אותנו ממצרים על ידי נביא וכן שמר עלינו במדבר.

לטענות אלו שהעלה אפרים, מביא הנביא את תגובת ה': "הַכְּעִיס אֶפְרַיִם תְּמָרוֹרִים" [יב, טו], דהיינו, התשובות שענה אפרים הם תשובות מכעיסות. בני ישראל אחרי מעמד הר סיני עבדו את העגל כי הם היו צריכים אמצעי שיקשר בינם לבין ה'. בתחילה היה להם את משה וכאשר בושש משה לבוא הם ביקשו משהו אחר. אפרים טענו שכיון שבדורם לא היה את משה, הם רצו את העגל שהיה פעם על מנת שיקשר בינם לבין ה'. אם כן כל הפסוקים הללו הם ציטוט דברי אפרים השטותיים שתלו הכל ביעקב ובאבותיהם.

ראינו את מנהגי העדות השונות בקריאת הפטרה זו והסברנו שהספרדים נצמדו לשיטה הבבלית שמקשרת בין הפרשה להפטרה בקשר רעיוני ואילו האשכנזים, באופן נדיר ביותר, הושפעו דווקא ממנהג ארץ ישראל ובחרו חלק שמקשר מילולית בין תחילת הפרשה לתחילת ההפטרה. בהמשך הסברנו את מחלוקת המפרשים לגבי השאלה מי מעלה את הטיעונים הקשים כנגד אפרים.